

**SAYIN CUMHURBAŞKANIM,
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN SAYIN BAŞKANI,
SAYIN BAŞBAKAN,
YÜKSEK YARGI ORGANLARININ SAYIN BAŞKANLARI,
BAKANLAR KURULUNUN SAYIN ÜYELERİ,
SAYIN KONUKLAR,
DEĞERLİ MESLEKTAŞLARIM,
BASININ VE TRT.'NİN SAYIN MENSUPLARI.**

1990 -1991 Adalet Yılı'nı Yüce Milletimize hayırlı, uğurlu olması dileği ile açıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım, törenimizi zati devletlerinin yüksek huzurlarıyla onurlandırmalarından dolayı şükranlarımı arz ederken varlıkları ile bizlere onur veren seçkin konuklarımızı derin saygılarımla selamlıyorum.

Geçtiğimiz adalet yılı içerisinde ebediyen kaybetmiş olduğumuz değerli hâkim ve Cumhuriyet Savcılarımıza, diğer adalet görevlilerine, avukatlara ve özellikle Yüksek Hâkimler Kurulu eski Başkanlarından Yargıtay Onursal Daire Başkanı Cahit Türesay, Yargıtay Onursal Daire Başkanı Hikmet Himmetoğlu ile Tarık Başbuğoğlu, Yargıtay Onursal Üyesi Fethi Özdural ve Yargıtay Üyeleri Haydar Karakaş ile Dinçer Özbilgin'e Allah'tan rahmet dilerim.

Gene geçen adalet yılı içerisinde, yasal yaş sınırı nedeniyle Yargıtay Daire Başkanları Dr. Ali Suat Dura, Zekâi Özdil, Nezihi Tankurt, Edip Şimşek, Burhan Cahit Belibağlı, Kâmil Rüştü Koksâ! ile Yargıtay Üyeleri Emin Başaklar, Turgut Kaya Ülkü, Sezai Aytan, Vedat Artuç, Recai Saraç, Hilmi Apaydın, Necmettin Ekrem Alpdoğan, Mebrure Gözdemir ile Semih Ökte-mer emekliye ayrılmışlardır. Kendilerine ve aynı dönemde emekliye ayrılan Yargıtay Tetkik Hâkimi ve Yargıtay Cumhuriyet Savcısı arkadaşlarıma yılmak bilmez çalışmaları ve engin deneyimleri ile katkılarından dolayı Şahsım ve Yargıtay adına teşekkür eder, bundan sonraki yaşamlarında sağlık ve mutluluklarla dolu uzun ömürler dilerim.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek idare Mahkemesi ile Sayıştay'dan emekliye ayrılmış bulunan çok değerli meslekdaşlarıma da yeni yaşamlarında mutluluklar, sağlıklı uzun ömürler dilerim.

ADALET YILI AÇILIŞ TÖRENİ

Geçen adalet yılı içerisinde kamu oyunu, yargı açısından, meşgul eden ve sürekli sıcak tutulmak istenilen sorunlardan biri "adalet yılını açış töreni" olmuştur.

Adliye mahkemeleri yasa gereği her yıl 20 Temmuz'la 6 Eylül arasında tatile girmekte, 6 Eylül gününden itibaren yeni çalışma dönemine başlamaktadırlar. Bu düzen genellikle diğer yargı yerlerince de benimsenmiş bulunmaktadır. Hâkimlik çok yorucu bir meslektir. Mesleğin en ağır ve yorucu yükü yerel mahkemeler üzerindedir. Yargıtay'ın yükü ise bilinmektedir. Bu yük altında dimağları aşırı derecede yorulan hâkimlerimizi dinlenmeye en fazla ihtiyaç duydukları yazın en sıcak günlerinde yasa ile önceden belirli bir zamanda dinlendirmek çok yararlı olmakta ve bu durum yılın diğer aylarında verimli bir çalışma düzeninin gerçekleşmesi sonucunu doğurmaktadır.

Gerek adlî tatil ve gerekse adlî yılın açılış töreni Fransa'dan alınmış bulunmaktadır. Fransa'da, adlî tatilden sonra Yargıtay'ın Büyük Genel kurul halinde toplanarak bir törenle yeni adlî yıla girmesi öteden beri mevcut olan bir usuldür.

Bizde yasada hüküm olmamakla beraber ilk defa 1943 yılında, 6 Eylül günü yeni çalışma yılına Temyiz Mahkemesi Birinci Reisi Halil İbrahim Özyörük'ün verdiği bir söylev ile girilmiş, zamanın Adliye Vekili Ali Rıza Türel bu törenlerin gelecek yıllarda da tekrarlanmak suretiyle yararlı bir meslek an'anesi haline gelmesi dileğinde bulunmuştur. Bu törenlere 1956 yılında ara verilmiş 1960'ta yeniden başlanmış; 1961, 1965, 1973, 1975 ve 1979 yıllarında seçim dönemlerine rastlaması nedeniyle tören yapılmamıştır.

Törenin amacı, adalet mekanizmasını denetleme yetkisini haiz bulunan Yargıtay adına Yüce Milletimizin huzurunda yargı işlerini ele alıp gözden geçirmek, içtihatlar hakkında gereken açıklamaları kısaca yapmak, önemli yargı sorunlarını dile getirmek ve mahkemelerimizin yeni «çalışma yılına daha büyük azimle ve şevkle girmelerini kutlamaktır. Yıllardan beri süregelen törenin amacını bir kere daha böylece tanımlayıp, belirlemede büyük yarar görmekteyiz.

Adlî yıl açılış töreni ilk defa 1730 sayılı Yargıtay Kanunu'nda düzenlenmiştir. Yasanın 52. maddesi şu hükümleri getirmiştir: "Her adlî yıl, Ankara'da Yargıtay Birinci Başkanının söylevi ile açılır. - Açılış söylevinin metni üzerinde daha önceden Başkanlar Kurulu'nun düşüncesi alınır".

Yasa koyucunun amacını açıkça meydana koymak için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki görüşmelere, hazırlık çalışmalarına eğilmekte yarar vardır. Bu görüşmelerde dikkati çeken husus söylevin metni üzerinde Başkanlar Kurulu'nun düşüncesinin alınması keyfiyeti olmuştur. Söz alan milletvekilleri Yargıtay Başkanlığı'na kadar gelen bir kimsenin konuşmasının, Başkanlar Kurulu'ndan geçirilmesinin yersiz olduğunu, tarihi değer taşıyan konuşmasını yaparken Başkanın zaten Başkanlar kurulu'nun düşüncesini alacağını, ancak maddeye bu yolda âmir bir hüküm konulmasının isabetsiz olacağını, daha önceki Başkanların konuşmalarından doğan rahatsızlığın bu hükmün konulmasına neden olduğunu, konu üzerinde çok iyi düşünülmesi gerektiğini ileri sürmüşler; Komisyon adına yapılan açıklamada konunun reaksiyoner bir hüküm olarak mütalâa edilmemesi gerektiği. Nutkun yargı görevini ifa eden Yüce Mahkemenin tamamını ilgilendirdiği, siyasi bir nutuk olmayıp tamamen teknik mahiyette; hukukçulara, tatbikatçılara ışık tutacak nitelikte kamu oyuna sunulacak bir konuşma olup Başkanlar Kurulu'ndan geçmesinin istisari yönden ve müessesenin ahengi bakımından isabetli olacağı belirtilmiştir. Aynı doğrultuda görüş belirten bir milletvekili de kamu oyunun konuşmayı tamamen müesseseye maledeceğini, bu itibarla düşünce alınmasının isabetli olacağını savunmuştur. Neticede madde metni yukarıdaki gibi kabul edilmiştir.

2797 sayılı Yargıtay Kanunu da aynı konuda düzenlemede bulunarak 59. madde ile şu hükümleri getirmiştir: "Her adlî yıl Ankara'da bir törenle açılır. Yargıtay Birinci Başkanı bir konuşma yapar. Açılış konuşmasının metni ve tören gündemi üzerinde daha önceden Başkanlar Kurulu'nun düşüncesi alınır". Bir yenilik olarak tören gündemi üzerinde Başkanlar Kurulu'nun düşüncesinin alınması 2797 sayılı Yasa ile getirilmiş bir düzenlemedir.

Burada şu hususu da kaydetmekte yarar görmekteyiz. Tasarıda "seçim yasakları adalet yılının açılış törenlerine engel olmaz" şeklinde bir hüküm varken Millî Güvenlik

Konseyi'ndeki görüşmeler sonunda metinden çıkarılmıştır.

Görülüyorki yasada adlî yıl açılış töreninde Yargıtay Başkanından başka bir kimsenin de konuşma yapacağı hakkında bir hüküm yoktur. Ne varki bugüne kadar süregelen uygulamada törende Türkiye Barolar Birliği Başkanının da bir konuşma yaptığı gerçektir.

Yasada kural olmayan bu gibi durumlarda uygulamayı doğuran, onu yönlendiren olaylar önem kazanacağından geçmiş olayları açıklığa kavuşturma zorunluluğunu duymaktayız.

1730 sayılı Yargıtay Kanunu'nun kabulünden sonraki ilk törende yasa hükmü karşısında Yargıtay Başkanı açılış konuşmasını yapmıştır. Konuşma tamamlanınca törenin bittiği düşünülürken zamanın Birlik Başkanı herhangi bir suretle Yargıtay Başkanlığı'nı önceden haberdar etme gereğini duymaksızın kendiliğinden kürsüye çıkmış ve ne olup bittiği anlaşılmadan konuşmasına başlamış ve bitirmiştir, işte ilk uygulama böyle başlamıştır. Takip eden yıllarda Birlik Başkanları Yargıtay Birinci Başkanlarından sonra bir konuşma yapmışlar ve giderek yaptıkları konuşma metnine de (Adalet Yılı Açış Konuşması) adını vermişlerdir.

Yukarıda kısaca açıkladığım ilk törenden sonraki yıllarda, Yargıtay Birinci Başkanları konunun hassasiyetini dikkate alarak konuşma metninin törenden önce Yargıtay Başkanlığına gönderilmesi hususu üzerinde titizlikle durmuşlar ve metni önceden getirtmişlerdir. Onursal Sayın Yargıtay Birinci Başkanları metnin törenden önce Yargıtay Başkanlığına gönderildiğini bana ifade buyurmuşlardır. Yukarıda açıkladığım geçmiş uygulama hakkında bizi aydınlatmak lûtfunda bulunan onursal Sayın Yargıtay Birinci Başkanlarımıza yüksek huzurlarınızda minnet, şükran ve sonsuz saygılarımı arz ederim. Sunuda belirtmeliyimki Birlik Başkanlarının zaman zaman metnin önceden gönderilmesi isteğine karşı bir direniş gösterdikleri ve fakat onursal Sayın Birinci Başkanlarımızın bunu istisnasız sağladıkları da bir gerçektir.

Yargıtay'da Başkanlık seçiminin 4 Temmuz 1989'da yapılmasını takiben 1989 - 1990 Adlî Yıl açılış töreni hazırlıkları için Temmuz 1989 ortalarına doğru Sayın Birlik Başkanına, Başkanlığımızca iki hususun hatırlatılması gereği duyulmuştur. Birincisi, Birlik Başkanının törende konuşmasının süregelen uygulama halini aldığı; ancak bu konuşmanın bir açış konuşması olmadığı, bu konuşmaya Açış konuşması denmesinin yasaya uygun düşmediği; ikincisi ise, bugüne kadar konuşma metninin önceden Yargıtay Başkanlığı'na gönderilmesinin yerleşmiş bir uygulama olduğu, kendilerinin de önceden metni el yazısı veya basılı olarak nasıl isterlerse göndermeleri gerektiği idi. Sayın Birlik Başkanı, birinci hususun yerinde olduğunu ve katılabilecekleri cevabını verdiler. Nitekim, Birlik Başkanının yeni konuşma metnine "Açış konuşması" denmeyerek "1989 -1990 Adalet Yılı'nın Açılışında yaptığı konuşma" denilmek suretiyle kendilerince basılıp sunulmuştur. Bu durum adlî yılın Yargıtay Başkanı tarafından açılacağı ilkesinin de doğal sonucudur, ikinci hususa katılmadıkları, Birlik Başkanlığına kadar gelen bir kimsenin nasıl konuşulması gerektiğini bileceği ve bu sebeple metnin önceden verilmesinin söz konusu olamayacağı ifade edilmiştir. Bu arada zaman zaman bu konuda Başkanlığımızca müteaddit teşebbüslerde bulunmuş, olumlu cevap verilmemesi üzerine törenden bir gün önce metin gelmediği takdirde ertesi günkü programa konuşmalarının alınmayacağı kesin şekilde bildirilmesini takiben kısa bir süre içinde konuşma metni gönderilmiştir. Bu suretle metnin törenden önce gönderilmesi yolundaki süregelen uygulama geçen yılda bir kere daha benimsenmiş

oldu. Ertesi günkü törende Birlik Başkanı bu defa süregelen uygulamaya aykırı olarak metin dışına çıkmak suretiyle konuşma yaptılar.

1990 -1991 Adlî Yıl açılış töreni hazırlıklarına gelince :

Önceki yıllara ilişkin olarak yukarıda açıkladığım hususları Yargıtay Başkanlar Kurulu'na arzettim. Yirmisekiz Sayın Başkandan oluşan Yüksek Kurul, son Birlik Başkanı tarafından geçen yıl metnin gönderilmesi isteğine karşı önceden takınılan tutum ve sonradan da gönderilen metnin dışına çıkılarak konuşulması karşısında uygulamanın yeni bir şekle dönüşmesinin önlenmesi ve programın belirlenmesi amacıyla konuşma metninin 25.6.1990 gününe kadar gönderilmesi yolunda oybirliği ile 28.5.1990 günlü kararı almıştır.

Birliğin cevabı Yönetim Kurulu kararıyla olumsuz olmuştur.

Yargıtay Başkanlar Kurulu 28.6.1990 günü tekrar toplanıp geçen yıl Birlik Başkanlığınca takınılan tutum ve Birlik Yönetim Kurulu'nun az önce belirtilen kararı karşısında süregelen uygulamanın işlerliğini yitirdiği sonucuna vararak Birlik Başkanı'nın konuşmasına programda yer verilmemesine 28.6.1990 gününde gene oybirliği ile karar vermiştir.

Bu karar, Birlik Başkanlığı'na tebliğ edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere geçen yıl yani 1989 -1990 Adlî Yılı açılış törenlerinin hazırlık safhasında Birlik Başkanı'na açıkça met-, nin gönderilmemesi halinde konuşmalarına törende yer verilemeyeceği bildirilmiş ve metni göndermişlerdir. O zaman bu yılki gibi bir tepki göstermemişlerdir. Bu yıl tepki gösteriliyor. Bu çelişkinin sebebi nedir? Yargıtay'ın tutumunda değişen hiçbir şey olmamıştır.

Yüce Yargıtay'ın her zaman koruduğu ağırlığı sebebiyle cevap vermemesinden yararlanılarak kamuoyu yanıltılmak suretiyle sürekli kışkırtma ve sataşma yolu tercih edilmiş ve sorun bu yıl derhal politik bir zemine oturtulmak istenmiştir. Olayın bu safhaya sokulması çabalarına bazı politikacılar da destek vermekten geri kalmamışlar işi Yüce Yargıtay'ı uyarmaya kadar götürmüşlerdir. Bunu hayret ve üzüntü ile karşıladığımızı belirtmeden geçemeyeceğiz. Biz, sarfedilen sözleri buraya alıp sizlere yeniden hatırlatmayı uygun görmüyoruz. Bu sözlere cevap verecek te değiliz. Ancak şu husus iyice bilinmelidir ki, Yüce Yargıtay kendini böyle bir uyarıya asla muhatap saymaz. Bu vesile ile tepki adı altında yaratılmak istenen hava, kullanılan dil, üslûp meselenin hangi düzeyde ele alındığının bir göstergesi olmuş ve talihsiz bir tablo oluşturmuştur, ilerde yargı tarihini inceleyecek olanlar bu talihsiz tabloyu ibretle ele alacaklar, kamuoyu ve Yargıtay yetkili organları bunu elbette gereği gibi değerlendireceklerdir.

Metnin önceden verilip verilmemesi hususu tartışma konusu yapılip sorun bu safhaya sokulunca, Yargıtay'ca yapılacak tek iş, sadece konuşmayı programa almamaktır. Yargıtay'da bunu yapmıştır. Açılış programının düzenlenmesi tamamen Yargıtay'ın bir işiştir. Buna dışarıdan hiç bir kişi veya makam müdahalede bulunamaz.

Adlî yıl açılış töreninde yapılacak konuşmanın mahiyeti üzerinde biraz durmak ihtiyacı belirmiştir. Adlî yıl açılış töreninde yapılacak konuşma serbest kürsüde yapılan bir konuşma değildir. Törenin amacı doğrultusunda, adlî üslûp içerisinde yapılması gerekli olan bir konuşmadır. Törenin amacı, yasanın esprisi içerisinde Yargıtay Birinci

Başkanı'nın konuşma metni üzerinde Başkanlar Kurulu'nun düşüncesi alınırken, Birlik Başkanı'nın konuşmasının her türlü kayıttan azade olduğu savunulamaz. Töreni genel politikanın tartışıldığı bir ortam haline dönüştürme istidadı taşıyan bir konuşmaya burada asla yer yoktur. Politikanın yargıya, Yargıtay'a sokulmaması, yargı bağımsızlığının teminatı ve aynı zamanda Yargıtay'ın titizlikle koruduğu temel bir ilkedir. Bu titizlik sebebiyledir ki Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun da Başkanı olmalarına rağmen kendilerine güvensizlikten değil ve fakat taşıdıkları, politik sıfat itibarıyla Adalet Bakanlarının bu törenlerde konuşma yapmaları söz konusu olmamıştır. Yargı, kutsal ve çok onurlu bir görevdir; kuşkusuz politika da Devlete, millete hizmet yolunda çok onurlu bir uğraştır. Ne varki ikisi birbirine karıştırılırsa ikiside niteliklerinden çok şey kaybederler ve geriye birşey kalmaz, işte Yargıtay hiç bir suretle fedakârlık edemeyeceği bu prensipleri, hangi şart altında olursa olsun teminat altında tutmak için önceden metin ister. Konuşmanın sınırları törenin amacında mündemiçtir. Buna saygı gösterilmesini beklemek hakkımızdır. Bu saygı sınırlarını zorlayan bir konuşmaya bu kürsüde yer yoktur. Adlî yıl açılış töreni hiç kimsenin politik heveslerine basamak teşkil edemez. Bu böylece bilinmelidir.

Yüce Milletimizin konuyu gerektiği gibi değerlendirdiğinden asla şüphem yoktur.

GENEL ESASLAR

T.C. Anayasası Devlet şeklini, Cumhuriyetin niteliklerini belirlemiş; Türkiye Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün ve dilinin Türkçe olduğunu açıklamış; genel esaslarla ilgili değiştirilemeyecek hükümleri açıkça göstermiştir. Hiç bir düşünce, değerlendirme ve faaliyet özüyle sözüyle bu esaslara aykırı olamaz. Gene Anayasa Türk Milleti'nin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumanın, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamayı, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk Devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve Sosyal engelleri kaldırmayı, insanın maddi ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı Devletin genel amaç ve görevleri arasında göstermiştir. T.C. Anayasası temel hak ve ödevlere büyük önem vermiş bunları düzenlerken insan onuruna Yasama, Yürütme ve Yargı organlarıncaya saygı gösterilmesi esastan hareket etmiştir.

Devletin amaç ve görevlerinin gereği gibi yerine getirilebilmesi açısından kuvvetler ayrılığı prensibi benimsenmiştir. Kuvvetler ayrılığı bunlar arasında bir üstünlük sıralaması olmadığı gibi kavga halinde bulunmalarına da elverişli değildir. Devlet yetkilerinin kullanılmasında medeni bir iş bölümü amaçlanmış olup yargı kuvveti de yerine göre diğer kuvvetlerin gereği gibi çalışmasını kolaylaştıracak bir denge ve istikrar unsuru olarak görülür.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorunda olup bu organlar mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremezler ve yerine getirilmesini geciktiremezler. Bu temel esaslar yargı organı önünde hak iddia edenlerin hakkını dokunulmaz güvenliğe kavuşturmaktadır. Hukuk Devleti olmanın özelliği bu.

Bugün ülkemizde yargı birliği yoktur. Yüksek Mahkemelerimizde yargı türüne göre ayrılıklar göstermektedir. Bu yargı faaliyetleri, aralarında hiç bir derecelendirme olmadan yargı gücünü temsil ederler. Ayrı müessese olarak varlıkları âdeta bir bütünün kendi içerisindeki iş bölümünü ifade eder ve birbirlerine karşı eşit hukuki durumdadırlar.

Anayasalarla yasalar arasında hiyerarşik bir düzen mevcut olup bu düzenin yaptırıma bağlanması ihtiyacı Anayasa yargısını doğurmuştur.

Anayasamız, yasaların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemekle görevli özel bir Yüksek Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'ni kurmuş bulunduğu göre Mahkemeler Anayasa Mahkemesi'nce iptal kararı verilmeden kendiliklerinden bir yasa'yı Anayasa'ya aykırı bularak uygulamaktan kaçınmazlar. Haklarında Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yasalar iptal olununcaya kadar geçerli hukukî sonuçlar doğurmaya devam ederler; Anayasa'nın 152. maddesindeki özel düzenleme dışında mahkemeler ve idare bu yasaların uygulanmasından kaçınmazlar.

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı öneminden dolayı Anayasa ile düzenlenmiştir. Bağımsızlık ve teminat kuşkusuz keyfiliğe yol açacak kavramlar da değildir. Hâkimler, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler demek suretiyle Anayasa, bağımsızlığı düzenlemiştir.

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatını korumak amacıyla Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kurulması Anayasa ile öngörülmüştür.

Bu konuda bazı düşüncelerimizi arz etmek isteriz:

1 - Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üyeliği seçimlerinde son söz ilgili Yüksek Mahkeme Genel Kurulu'na bırakılmalıdır. Yürürlükteki usul, sistemin gereği gibi işlemlerini ve seçimden beklenen amacın gerçekleşmesini sağlayacak durumda değildir.

2 - Bağımsızlık ve teminatın korunması yürütme organı açısından özel bir önem arzeder. Bu husus yürütme organının iyi niyetli tutumuna bırakılmaz. Hâkimler ve hak arayan kişiler bağımsızlık ve teminata objektif koşulları itibariyle inanmalıdırlar, Bu günkü düzende, kurula seçilen Yüksek Mahkeme üyeleri hem Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'ndaki, hem de Yargıtay ve Danıştay'daki görevlerini birlikte yürütmektedirler. Adlî ve idarî yargıdaki meslek mensuplarının özlük işlerinin yoğunluğu, buna ilâveten Yargıtay ve Danıştay'daki iş hacminin ağırlığı dikkate alındığında özde bağımsızlık ve teminatı güven altında tutan bir çalışmanın sağlanabilmesini, insan takatini aştığını söylemek zorundayız. Konu Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'ndaki oylama yönünden bir sayı sorunu olarak asla görülmemelidir. Asıl sorun Yüksek Mahkeme üyelerinin, aslî görevleri yanında Yüksek Kuruldaki çalışmaları itibariyle hazırlık safhasından oylama safhasına kadar hâkimler için teminat verici bir düzen kurabilip kuramayacaklarıdır, işte bunu insan takati üzerinde görüyoruz ve kişisel fedakârlıklarla çözümlene yoluna da gidilemez. Bu sebeplerle Yüksek Mahkeme üyelerinin kuruldaki görevleri süresince asıl görevleri ile bağları askıya alınmalıdır.

3 - Yüksek Kurul bağımsız bir idarî yapıya kavuşturulmalı, teftiş kurulu doğrudan doğruya Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na bağlanmalı; gerektiğinde adalet müfettişleri doğrudan doğruya kurul tarafından görevlendirilmelidirler.

4 - Hâkimler için coğrafi teminat sağlanmalıdır. Hâkimin rızası alınmadan veya yasal nedenler gerçekleşmeden yerinin değiştirilebileceği endişesi huzur içerisinde çalışmasını önler ve hizmette verimi azaltır.

Mevcut düzenleme içerisinde yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının tam anlamıyla gerçekleştiğini söyleyememiz çok güçtür.

Bu arada ağır bir iş yükü altında görevlerini fedakârca yerine getiren tüm yargı mensuplarının görevleri başında iken ve emeklilik dönemlerinde maddi ve manevi huzurlarının sağlanması konusunda yetkililerce gereken özenin gösterilmesinin çok yerinde olacağını belirtmek isteriz. Mesleki ihtiyaçlarımızı yetkililere iletmekteyiz. Her zaman yakın ilgilerini esirgemeyen Sayın Cumhurbaşkanına ve Hükümete teşekkürlerimizi sunmayı borç saymaktayız.

LAİKLİK

Laiklik temelde din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılmasını başka bir anlatımla dinin devlet, devletin de din işlerine karışmamasını ifade eder. Bununla beraber ülkelerin içinde buldukları koşullar laiklik ilkesinde bazı farklı anlayışların benimsenmesine yol açmıştır.

Ülkemizde geçmiş olaylar, yaşanan acı tecrübeler laiklik ilkesinin kabulüne ve bu ilkenin esaslarının belirlenmesine etkili olmuş ve devletin denetim hakkına yer veren bir gelişme göstermiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre laiklik ilkesinin nitelikleri, dinin devlet işlerine etkili ve egemen olmaması; bireylerin manevi hayatı açısından aralarında herhangi bir ayırım gözetilmeksizin sınırsız bir hürriyet tanıyarak dini anayasa teminatı altına alması; dinin bireyin manevi hayatını aşarak toplumsal hayatı etkileyen bölümlerinde kamu düzenini koruma ve dinin kötüye kullanılıp sömürülmesini önleme amacıyla sınırlamalar kabul etmesi; devlete kamu düzenini ve haklarının koruyucusu sıfatıyla dinî hak ve hürriyetler üzerinde denetim yetkisini tanıması olarak belirlenebilir.

Devletin buradaki denetleme yetkisi laiklik ilkesinin teminatıdır. Devlet teşkilatı içinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yer almasının da bu teminat kapsamında mütalâa edilmesi gerekir. Atatürk ilke ve inkılâplarının amacı çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma ve onu geçme olup bir bütün oluştururlar. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğini koruma amacını güden inkılâp kanunları Anayasanın 174. maddesi ile Anayasa teminatı altına alınmışlardır, inkılâp Kanunlarından biri de 3 Mart 1340 tarih ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu'dur. Bu Yasanın 4. maddesi aynen şu hükümleri getirmiştir: "Maarif Vekâleti Yüksek diniyat mütehasısları yetiştirilmek üzere darülfünunda bir Mâhiyet fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidematı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için ayrı mektepler kuşat edecektir". Laikliğin güven altında tutulması bu yasanın amacı doğrultusunda titizlikle uygulanmasına bağlıdır. Medeni nikâh esası da aynı şekilde Anayasanın 174. maddesi kapsamına alınmıştır. Bu sadece sözde kalmamalı yasalar yapıp uygulanırken Türk Toplumunun temeli olan aileyi koruyucu yönde yorumlar yapılmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, bölünmezliği, dünya ölçüsündeki onuru ve gücü Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlılığa ve onlara içten saygı göstermeye ve her zaman dinanizmini sağlamaya bağlı olduğu bilinmelidir.

BİLİRKİŞİLİK

Uygulamada bilirkişilik müessesesi sorun yaratmaya devam etmekte, âdeta bilirkişi hegemonyasına yol açılmaktadır. Bilindiği üzere ancak hâkim tarafından bilinmeyen özel ve teknik bilgiyi gerektiren hususların çözümünde bilirkişiye başvurulabilir. Hukukî konuların çözümü hâkime ait olduğundan bu hususta bilirkişi dinlenemez. Uygulama gereksiz bilirkişi incelemeleri nedeniyle davaların sürüncemede kalmasına yol açacak doğrultuda sürmektedir. Yargıtay, çoğu kez davaların daha da

uzamaması için başka bozma sebebi yoksa bunu bağımsız bozma sebebi yapmamaktadır.

Düzeltilici yönde yeni yasal düzenlemelerin getirilmesi işlerin sür'ati yönünden yararlı olacaktır.

ÇALIŞMA HAYATI

Çalışma hayatında yer altı maden ocağı işçiliği mahiyeti itibariyle işçi sağlığı açısından büyük tehlikeler doğurmakta ve işçilerin büyük bir kısmı meslek hastalıklarına yakalanmaktadır. Hatta denilebilirki işe girişle birlikte İşçinin sağlığında olumsuz durumlar meydana gelmektedir. Geçmişte uzun yıllara uzanan bir araştırma yapıldığında görülecektir ki yer altı maden. ocağı işçileri zaman zaman işlerini kendi istekleri ile bırakıp bir süre sonra aynı işe dönmektedirler. Yasanın katı kuralları karşısında bu işi bırakmalar işi terk niteliğinde kabul edilmekte ve terkten önceki dönemler kıdem tazminatında hesaba katılmamakta idi. Bu suretle yer altı maden ocağı işçileri kıdem tazminatında büyük kayıplara uğramakta idiler.

Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesi son yıllardaki uygulaması ile yasa kurallarını bu tür işler açısından yumuşatmış ve dolayısıyla işi bırakmanın -bir yılı geçmeme kaydıyla- işi terk anlamına gelmeyeceğini benimseyerek kıdem tazminatı hesabında önceki sürelerin tümünü dikkate almıştır.

Yargıtay'ın bu ileri ve insan sağlığına önem veren kararı içtihadi bir müessese olarak kalmamalı yer altı maden ocağı işçileri açısından daha da geliştirilerek yasal düzenlemeye gidilmelidir.

İşçi ile işveren arasında tabiiyet ilişkisi vardır, işçi, bir bakıma, sağlığını işverene emanet etmektedir, işveren işçinin tehlikelere karşı sağlığını güven altına alma yükümlülüğüne girmektedir. Son yıllarda iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle açılan davalarda büyük artışlar görülmektedir. Meydana gelen zararın giderilmesini sağlayacak yargı yollarının varlığı iş hayatı açısından yeterli bir teminat sayılamaz. Teminatın önleyici tedbirlerin, çağdaş uygulama doğrultusunda alınmış olmasıyla gerçekleşeceği inancındayız-

ÇEVRE SORUNU

Çevre konusu son yılların en yaşamsal sorunları arasına girmiştir. Sanayinin gelişmesi, gereken tedbirlerin alınmaması sonucu doğal yapı ve dengenin bozulması durumuyla karşılaşmış, fosil yakıtlarının bilinçsizce sarfedilmesi atmosferdeki kirliliği süratlendirmiş, iç sular, denizler, hava, ortamı yaşanmaz hale getirecek doğrultuda kirlenmiş ve kirlenmektedir. Yapılan hesaplara göre tedbir olarak dünyada her yıl Amerika Kit'ası alanı kadar orman yetiştirilmesi gerekmektedir.

1982 T.C. Anayasası konunun arzettiği büyük önemi dikkate alarak 56. maddesi ile "herkes Sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir dedikten sonra çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevre kirlenmesini önlemenin Devletin ve vatandaşların ödevi olduğunu öngörmüştür. Daha sonra 2872 sayılı Çevre Kanunu çıkarılmıştır. 21 Temmuz 1983 gün ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile 16.12.1960 gün ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun da çevre sorunları ile ilgilidir.

Yargıtay'a intikâl eden işlerden az önce belirttiğimiz kanunlara yeterli işlerlik kazandırılmadığı anlaşılmaktadır. Uygulamada çevre sorunları daha ziyade Medeni

Kanunun komşuluk hukuku hükümlerine göre çözümlenmeye devam edilmektedir.

Vakit geçirilmeden çevre ile ilgili yasalara işlerlik kazandırılmalı; ormanlarla ilgili koruyucu tedbirlere önem verilmeli, özellikle orman vasfını kaybetme kavramına yer verilmemeli, buraların hiçbir suretle özel mülkiyete konu teşkil edemeyecekleri yasalarla açıkça belirtilmelidir. Kıyıların önemine geçen yılki konuşmamızda değinmiştik. Yargıtay bu konuda büyük duyarlılık göstermekte, kıyıların korunmasında buralardan yararlanma durumunda olan herkese dava hakkı tanımıştır. Değerli hâkimlerimize de bu konuda büyük görev düşmektedir.

YARGITAY'IN İŞ YÜKÜ

Yargıtay'ın iş yükü, geçen adlı yıl açış konuşmamızda belirttiğimiz gibi sayıca giderek artmaktadır. Bu iş yükünün azaltılması için yıllardan beri tedbirler, çareler düşünülüp kısmen uygulanır, iş yükü sorununun temelindeki asıl konu davaların olabildiğince sür'atle sonuçlanmasıdır. Nüfus çoğaldıkça dava sayısında artmaktadır, insanlarımızın pek çoğu ya birbirleriyle veya Devletle davacı ve davalı durumundadır. Asıl çözüm bir eğitim işidir.

Bugün için Yargıtay Hukuk ve Ceza Genel Kurulları'nda birikim yoktur. Dikkati çeken birikim birkaç dairede görülmektedir. Yeni Daire kurulması yeterli yan tedbirler alınmadıkça geçici bir ferahlama yaratacaktır. Bu arada önceki Yargıtay Birinci Başkanlarından Sayın Dr. Recai Seçkin ve İmran Öktem'le birlikte kişisel kanım olarak dairelerde beşer kişilik esas kurullar yanında üçer kişilik kurulların oluşturulması yolundaki geçen yıl yaptığım öneriyi bu yıl tekrar ederim.

Yargıtay'ın asıl görevi kuşkusuz hukukî sorunu çözmek, içtihat müessesesi olarak çalışmaktır.

Yargıtay'a yılda gelen işlerin çok büyük bir kısmı, birbirine benzeyen Yargıtay içtihatlarının kararlılık kazandığı konulara taallük etmektedir. Mahkemelerce, bu tür işlerde verilen kararlarda yeterli gerekçelerle açıklama yapıp Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatları doğrultusunda sonuca varılmış olması halinde, Yargıtay'ca mahkeme kararındaki gerekçelerin benimsendiği açıklanmak suretiyle karar onanmaktadır. Benimsenen ilk yerel mahkeme kararı gerekçesi dışında özel bir açıklama icabediyorsa bu zaten yapılmaktadır. Uygulamada kamuoyuna (gerekçesiz karar) olarak yansıtılan kararlar bunlardır, istinaf ve temyiz fonksiyonlarını birlikte ifa eden bir yüksek mahkeme için bu kaçınılmazdır ve esasen hukuka aykırı bir yönü de yoktur. Ayrıntılı gerekçe ilâve etmek mahkeme gerekçesini aynen tekrar sonucunu doğuracaktır, iş yükünün doğurduğu benzer sorunlar sadece ülkemizde değil batılı ülkelerde de vardır. Tekraren şunu belirtmek gerekirken Yargıtay'a gelen her iş içtihat yaratacak nitelikte iş'te değildir.

Yargıtay içtihat mercii olarak üzerine düşen görevi geçmişte ve halen gereği gibi yerine getirmektedir. Millî hukukumuzun oluşup gelişmesinde büyük rolü olan yıllardan beri çıkarılan içtihadı birleştirme kararları ve o kararlardaki bilimsel düzey; Yargıtay Kararları Dergisi'nde yayımlanan emsal kararları ve bunlara dayanılarak hazırlanan sayılamayacak kadar çok bilimsel eser bunun açık kanıtıdır. Ayrıca içtihadı birleştirme kararlarının değiştirilmesi gerekip gerekmediği icabettikçe tartışılmakta ve gerektiğinde değiştirilmektedir.

Zaman zaman yargının, tükenmek üzere bulunduğu yolunda ileri sürülen iddialar bilinçli veya bilinçsiz belli amaçlara hizmet etme sonucunu doğuran dayanaksız kişisel

değerlendirmelerden ileri gidemez.

Kararların bilimsel düzeyde tenkidini elbette hoş karşılarız, yararlanırsınız, daha iyiye gitmeyi kolaylaştırırlar. Fakat tenkitleri kişisel sorun haline getirmeye, kamuoyunun yargıya güvenini sarsmaya kimsenin asla hakkı yoktur.

Hâkimin yasayı yorumlama gücünün sınırları vardır: Kanunun açık metni ve yasa koyucunun amacı. Yasa başka türlü yorumlanamıyor ve ihtiyaçları Karşılayamaz hale geliyorsa görev yasama organına düşer. Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanun için durum böyledir. Tahliye sebepleri artık bazı hallerde mülkiyet hakkının özünü zedeler duruma gelmiştir. Kira sözleşmelerinin yapılmasından itibaren yasama organınca uygun görülecek bir sürenin geçmesinden sonra kira sözleşmesinin feshine olanak tanımak gerekir. Ayrıca geçen yılda belirttiğimiz gibi kira paralarının belirlenmesinde kiracılarla gayrimenkul sahiplerinin karşılıklı yararlarını dengeleyen yeni bir kira rejimi kabul edilmelidir.

Davaların sür'atle sonuçlanmasını sağlayacak usulî tedbirler yasal düzeyde getirilmelidir.

YENİ İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARLARI

Yargıtay, geçen dönem içinde içtihadı birleştirme çalışmalarında (5) karar vermiştir. Bunlar sıra ile şu kararlardır:

1 - Kamulaştırma parasının arttırılması hakkında açılacak davalarda, mahkemece arttırılan bölüm için mülkiyetin idareye geçtiği günden itibaren faiz istenebileceği hakkında 20.10.1989 gün ve Esas: 1984/4; Karar: 1989/3 Sayılı;

2 - Türk Ceza Kanunu'nun 491 ve 492. maddelerinde sözü edilen "bina" kavramı ile ilgili 6.12.1939 gün ve 42/61 sayılı içtihadı birleştirme kararının değiştirilmesine gerek bulunmadığına ilişkin 26.1.1990 gün Esas: 1988/5; Karar: 1990/1 Sayılı,

3 - 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı içtihadı birleştirme kararının değiştirilmesine yer olmadığına dair 16.3.1990 gün Esas: 1989/1; Karar: 1990/2 Sayılı;

4 - Telefon hizmetinden çeşitli usul ve yöntemlerle saplama yapmak suretiyle bedelsiz ve kaçak yararlanmanın, Türk Ceza Kanunu açısından hırsızlık fiilini oluşturacağına dair 6.4.1990 gün ve Esas: 1989/2; Karar: 1990/3 Sayılı;

5 - 1.2.1984 gün ve Esas No: 1983/9; Karar No: 1984/2 sayılı Yargıtay içtihadı Birleştirme Kararının değiştirilerek, Asliye Hukuk Mahkemelerince verilen kararların yasal süre geçtikten sonra temyiz edilmesi veya temyiz kabiliyetinin bulunmaması halinde; yerel mahkemece temyiz isteminin reddine karar verilmeden dosyanın Yargıtay'a gönderilmesi durumunda, Yargıtay'ca da inceleme yapılabileceğine ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 2494 sayılı Kanunla değişik 432/4. maddesine göre bu konuda bir karar verilmek üzere dosyanın mahalline geri çevrilmeden doğrudan doğruya Yargıtay'ca da temyiz isteminin reddine karar verilebileceğine dair 1 Haziran 1990 gün, 1989/3 E., 1990/4 K. sayılı kararları.

Sözlerime burada son verirken Sayın Cumhurbaşkanımıza, seçkin konuklarımıza tekrar şükranlarımı arz ederim. Yıllardan beri görevlerini Yüce Türk Milleti'nin tam güvenine lâıyk olarak yerine getiren hâkimlerimizi ve Cumhuriyet Savcılarımızı, engin tecrübeleri ile millî hukukumuzun oluşup gelişmesine katkıda bulunan Yargıtay'ın büyük hâkimlerini bu açılış gününde yeniden selâmlamaktan mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim.

Hepinize içten saygılar sunarım.